

Salétrom- és akácvirágzáskor

...amikor a fúvósok, csupa Trachenkleid, rázendítenek a placcon, Hermina néni elkezd úgy köhögni, hogy azt hinnénk, kimozdulnak helyükből a Honterus tér macskakövei, de a kürtöknek, szaxofonoknak, harmonikáknak trombitáknak nincs légszomjuk, tele van a tüdejük ájerral, elnyomják az asszony rohamának száználmas pillanatait, derék férfiak felemelt fejjel, felfújt arccal, dülledt szemekkel fújják az indulót, a Trachtengruppen mindjárt indul, nem is tudom, hová megy a nép tiritarka színesen, talán a Kerekerdő alá, Augusztina bárónő hatalmas napernyő alatt, teljesen népiben, még nem tudja vagy nem is érdekli, hogy ő a Volkfest egyetlen arisztokratája, ott ténfereg a lacikonyhák körül, alattvaló és finom beszédek között, a szászok valami hívószóra szálanként elpárolognak, felszívódnak az Ostermayer Klosterhotels rusztikus udvarára, hogy koccintsanak nagy kupákba töltött kevéske borokkal, elvégre az ő ünnepük, ide már nem hallszik át Hermina néni zakatolása, sem a gyeplármája, a vastag falak hermetikusan körbezárják az ugyancsak ódon, zsalugáteres szállodát, ami valamikor a kolostor része volt, csakhogy a szerzetesek elhagyták, hírlik, a zselés hajú bukaresti tulaj töretlenül tele van változatos ötletekkel, jó kézben a vállalkozás, mondják, a Cristian tud lenni Csaba vagy Christien, ha úgy adódik, azt gondolom, most éppen Christien, mert Volkfest van, a szászok hagyományos ünnepe zajlik, ami szervezési ügyetlenkedések miatt eltolódik valamelyest, nem is hagyják szó nélkül az ünnepeltek, nos a szállodás nagy étvággyal a kolostor funkcionális részére is rá kívánna telepedni, miután hézagos, mindössze a szenzáció erejét üzletbe konvertáló, abban nagy távlatokat látva szerez tudomást a titokzatos jelenésekről, mindjárt Drakula idegenforgalmi pénzeszsák mítoszára hivatkozva próbálja meggyőzni Krizosztomosz atyát, viszont a páter gvárdián gorombába gurul, micsoda orcátlanság, kiabál bele Christien rezzenéstelen képébe, két lábbal rúgja ki a lehetőségeket Ó-királyságból hozott, találékonyágát kétségekívül jól kamatoztató üzletembert,

...a vásott tömegben élénk kék bokréta, felismerni a repülőből, ekkor még pátyolgatja őket Németország, Deutschland, unsere Mutter umarmt uns untrennbar, olyan csomagokat visz ki a posta, hogy a magyarokat majd megüti a guta, konzerv, száraz hús, rágógumi, szappan, holland sajt és bajor borotvahab, elrejtve kondom és fogamzásgátló, s mert hogy a falu vegyes lakosú település, a dolgoknak híre kelve a kölykök krétával ráírják a fáradt olajos kerítésre, Hofendorffer bácsinál antibaby kapható, autentikusan: La nea Hofy se gasesc tableta antibaby, érdekes, a felhagyott szász porták alatt mindenhol nagy családdal tenyészik kék virágú katángkóró, közönséges bábakalács, szóban forgó, mágiikusan vonzó kínálat alatt tapossák földig a hitvány növényeket, akik nem látnak, azok is, akik jól látnak messzire, azok is, mígnem Hoffendorffer bácsi elballag az őrre, feljelentést tesz, hogy a Herman porta kerítésén mi van, rá harmadnapra jön Darotiu Coloman (szül. Daróczi Kálmán róm. kat. vallású, helyi illetőségű) őrmester, nem egészen érti, mi van, Hofendorffer bácsi megmagyarázza, én most mit csináljak, Herr, mondja a zсарu, mint aki tettest keresne, törülje le, mondja a képéből kikelt vastag népképviselői szász, jól van, mondja az őrmester, akkor hozzálátok a könyökömmel,

...hogy Décsei Por Borbála? – szalad fel a gvárdián szemöldöke egészen a homlokára, kérdőn, értetlenül, ugyanakkor tettett közömbösséggel elbámul kifelé az ablakon, vagy mintha a bukovinai kék ablakkeretek repedései még érdekesek lennének számára, pedig nem nőnek rajta a hézagok, jó háromszáz éve már nem nőnek, aztán maga elé mered, meg kell néznie a levéltárban, van-e ezen nőszemélyről szellemjárós feljegyzés, mondja, tudom, mire gondol, nagyon is tisztában van, ki volt, mi köthető a szóban forgó úrhölgyhöz, ezenközben azt is értem, nem kívánja újra és újra felzaklatni a kolostor kevéske lakójának életét, szerinte ha mégis igaz valami az ostoba pletykából, akkor sem rendszeres és érzékelhető folyamatról van szó, hogy Tarziciusz atya és Décsei Por Borbála szellemének visszajárásáról komolyan beszélhessünk, de a gvárdián, ha végül nem tud kitérni a vele szembesített történet elől, végkonklúzióként mindig siet megjegyezni, ne kísértsük a lehetetlent, ezt mindig hideg fejjel mondja, mert páter Krizosztomosz mindig hideg fejjel beszél, a hangja fémesen cseng, akár a pléhperselybe dobott aprópénz hajnali fagyos rorátékon, sietve elmegy, csuhája maga után felsöpri a szivacsosan likas kőlapokat, még hallani a refektóriumon túli neszezését, amikor az ember legyínt, maga is továbbindul, aztán megint csak felkapja a fejét, igen, igyekszik távozni a páter, saruja csattog felfelé menet a lépcsőn, nem Alsó-Fehér vármegye céheiben rezekkel és vasszőgekkel kivert bőrcsizma, mert vasalt csizmák és patkók is kopogtak a gótikus hajókban, s mint látni fogjuk, ebül szerzett jószágoknak ebül kell elvesznie, szóval méltóságteljes az ő távozása, antik elvonulás, megtestesíti a fejedelmet, alsóbb rendű nemesít, a plebejusit, a spontánt, a színpadiast, a monumentálist, még mi mindent, nem is értem, hogy a távozása a megjelenésénél miért nagyobb reveláció, holott annak fordítva kellene lennie, úgy gondolom,

...nézem Hermina nénit, a vasalóasszonyt, kis megengedéssel miseingek, oltárterítők pedánsnak mondható gondozóját, kétségbeesetten nézem, ijesztően fogy ez az asszony, maholnap elfogy, egyszer el találja vinni Corbus Cleopatra, az öreg holló, lenne Hermina néniből fészekalj, valószínűsítem, hogy tüdőrák, remegek a félelemtől, fél nyugtatót bekapok fél pohárnyi sápadt vízzel, vastag nyúlós és szürke folyadék a méregzöld kancsóban, hutaüveg Mária Terézia idejéből, a matériában buborékok, mintha borvíz pezsegne, de nem, állott vízre mond olyant a gvardián, hogy sápadt víz, arra gondolok, lehető legrosszabb időben jelentkeznek be a kolostorlátogatók, tulajdonképpen a Klosterhotels lakói, pedig ha tudnák, de nincs honnan tudják, hogy lehangoló, depressziós időt követően ilyesmit nem kellene tenni, ilyenkor latin-amerikai filmeket kellene nézni a tévében, az ablakokat elsötétíteni, igaz, a szemközti toronyban nem mászkál senki, sem kukkoló, sem tetőfedő, hacsak nem,

...mert nem az, hogy a napokban jócskán felázik a talaj, és a kriptá bejáratának környékén zavarón szétárad a dudva, a kaszálatlan aljnövényzet, és rövid életképességük miatt gyors rohadásnak induló vágott virág bűze, ami a legrövidebb úton halottszagot támaszt képzetünkben, hanem arról beszélek, hogy esőzések idején furcsa alakok jelennek meg az ódon falakon, mintha árnyék, de nem, mert csillámló, súlyos jelenések, az árnyék ugyanis nem súlyos, legalábbis fizikailag nem, jelentkeznek naponta többször is, ősszel megmutatják a csököttéknek, mekkorát lehet nőni szent percek alatt, de a csökötték nem figyelnek az árnyékre, mert nekik jóformán árnyékuk sincs, van, akinek nincs is árnyéka, az alakoknak sincs, a gvardián figyelmeztet és megró, manipulációt és deszakifikációt sejt szavaimban, amikor alakokról beszélek, de ő mindjárt helyre teszi a dolgokat, azt mondja, ne terjesszek hülyeséget, a salétromtól nedves a fal, de én azt mondom, hogy nem és nem, mert vannak tapasztalati összefüggéseim, értesíteni kellene a káptalant, vagy kit kellene, nem tudnám most megmondani pontosan,

...Hermina néni köhögése kezdetben harsány, ma már baljósan fúló, tüdőbajos, asztmás hörgésekkel, ilyenkor megveregeti a mellét, kapkodja a levegőt, markolja a gótikát, viaszfehér arca lilába megy át, bőre repedezett, kendőjét bársonyszalaggal az álla alatt erősíti, kész Bosch-festmény, ráng a szája széle, szennvedélye újabb cigarettát követel, ki tudja megmondani, napi hányadikat, nem tágit, neki ne beszéljen a gvardián úr, mert igenis, Décsei Por Borbála szelleme visszajár, hogy milyen gyakran, arról senkinek sincs megbízható tudomása, de nyár elején biztosan, mondjuk úgy, akácvirágzáskor, ilyenkor a méhek feladatukhoz híven erősen dolgoznak, rajokban lepik meg a környéki akácfákat, viszont erről Augustina bárónő nem vesz tudomást, Hermina néni elképzelhetőnek tartja, hogy a bárónő teljesen meghibbant, az ő korában minden lehetséges, rángatja a vállát a miseingek vasalója, nahátozik, hallatlanozik egy sort, miután elmesélem neki, hogy a bárónő akácvirágból fon magának koszorút, ahogyan

látjuk Décsei Por Borbálát domborműves halottmaszkján, előbb pattanásig kövér, mégis szűzi tisztaságú fürtöket válogat a Csorvássy-ligetben, közben valami besztercei dallamot dúdol, a szászoktól tanulja hajdan uradalmuk nyári rezidenciáján, ahol még megterem a jóféle borszőlő, Szászlekence környékén, uradalmi szőlősben nagy kedvvel rigolóznak, és fenn hangoztatják, gut, Nösnerland..., Augusztina néni teljesen átmegy népibe, rakott szoknyája van, fátlyolköténye, fehér, csipkével díszített bő ingválla, szőrmés mentéje, Hermina néni nem győz csodálkozni, de folytatom: ott van a bárónőn a szász nők jellegzetes ékszere, a Heftel, a nyakban viselt nagyméretű ötvös mívű korong, az meg miből, nem láttad, kérdi a vasalóasszony, önből vagy pléhből, mondom, az más, csendesedik el Hermina néni, Bortent nem tesz fejére, mert belátja, nevetségessé lenne, mert olyat csak falusi szász hajadonok viselnek, végül azzal fejezem be az arisztokrata asszony leírását, hogy a nyak körül ráncolt ing, a Gereihsel kifogástalanul áll, ugyancsak a bárónő mellrészénél a pántos, rakott vászonruha, a Busenkittel, minderre egy halk atyaistent súg maga elé a beteg asszony, legyint egyet, hogy már minden mindegy,

...mondom, kolostorlátogatásra akácvirágzaskor sem biztatnék senkit, amikor összeragad az ember orrcimpája, nyúlósan ragacsos a levegő, a torony varjainak csőrén lóg valami ragacsos, mustszínű lepedék, unom a sok jövésmenést, eláru-lom, mostanában relativizálni kezdem a temetkezési hely mint műemlék történeti, művészettörténeti értékét, eközben csattognak a fényképészeti csúcs-technológiák, máskor viszont akkora a csend, hogy hallani lehet a salétrom virágzását, amint kicsapódik a repedések mentén, hallani, amint felkúszik a bolt-ívekre, Hermina néni azt is tudja, hallani neszét a salétromvirágzásnak nem e világi csönd kell, e világi csöndben a korhadt szemfődelek bezuhanását halljuk, de ne higgyem, mondja Hermina néni lilán átlátszó mutatóujját fény felé tartva, hogy extrém hasonlata a véget jelezné, mert nem semmisülünk meg, mindössze olyan az anyag természete, hogy egyszer csak bezuhan, szóval Hermina néni a megsemmisülést könyörtelenül elutasítja, az anyag örökkévalóságára Augusztina bárónő felmenőit hozza példának,

...amikor egy szokatlanul magas, kontyba csavart, erősen őszülő, természetes hamuszínnel púderezett nő az ujjá begyén morzsolgat valami laza anyagszerűséget, s mondja meggyőző, mindent elsőprő jelenidejűséggel, itt *vannak* az övéi, arca műemléki minőséget hozó kemény és hideg márványszín fehéres erezzel, szóval familiájának ide temetkezett tagjainak sírboltjait látogatja, ami jár neki, mondja, kétségtelenül, mondom, lehülök, mint a kriptákhoz levezető palakő a nagy diófák árnyékában este nyolc után, megszólal a kuvik, menj, mondom és még mást is mondok, amitől elrestellem magam, kis sikátorban, ahol neki cigarettázni lehet, a keresztelőmedencénél sorakoznak a kolostorlátogatók, a világ kincseért sem mutatnám meg nekik biológiai folyamatát mértéken felül festéssel álcázó drága Herminát, amint ül a sekrestye és a kerengő közötti sikátorban,

öblös karosszékben, amit nyilván nem én készítettem oda, már nehogy Hermínának hajdani testes gvardiánoktól erősen megbecsült karosszékét, ahol a füstölő lóg láncon, a tömjéntartó alatt, azt mondják, aranyláncon, de tudom, réz, medgyesi szász ötvösök műves munkája, Dél-Erdély elvesztése után menekítik északra, az is lehet, bizánci hamisítvány, azzal együtt a kis tömjénes szelencét, aminek erősen élvezhető fedele van, félig zárt, félig nyitott, pontosabban fel-alá nyíló fedővel, szorosan, nem volt elég vagy két évszázad, hogy párnás ujjaktól lazuljon valamit a sarok, nem lazult, ezt onnan tudom, hogy magam is sokszor felnyitom a szelence fedelét, és hosszasan, már-már szédülésig szívom magamba a tömjén illatát, ilyenkor bódult vagyok, valamiért azt gondolom, ilyen lehet az örökélet, így egybe mondva, szünet nélkül, örökélet, sejtem, ilyenkor felszalad a szemem, a fehérje látszik, mert teljesen kifordul a helyéből, eksztázis vagy mi, gyakran nézem Szent Ágostont és Mónikát ilyenyszerű felvitelben,

...látom, hogy Hermina néni mély adagokat szív a cigarettájából, miközben el vagyok foglalva a persellyel, mert szabály, hogy turisták látogatása idején kitesszük a perselyt a hajó főbejáratahoz, a gvardián, ha erre jár, vattával tömi meg a szőrpamacsos füleit, azt mondja, huzat van, de én tudom, nem tudja elviselni a fémes hangokat, amikor zörgő aprópénzt tömnek a kis kínai lakattal ellátott bádogból készült dobozba, inkább vattával, mint a párnás ujjáival,

...Hermina néni arca félelmetesen belukad, mi lesz ebből, ha a kolostorlátogatók szembenéznek vele, jaj, igaz, mindösszesen cigarettájának parazsa világít, ennek ellenére annyira összefolyik körülötte a sötétség, hogy rosszul vagyok tőle, kis résen fény tör be, nem tudom mi értelme, nyilvánvalóan kicsit fellazít, keletkezése szerintem évszázados folyamat, kötömbök közül kihull a mész, a habarcs, íme, mint a forrás, hiába dugjuk el, mert a víz bárhol meglesi az utat, így vagyunk a fényvel is, gondolom, utat, utat, utasít és halad a töményben, aközben lazít, szervez, bomlaszt, beleborzongok, ha az Ősfényre gondolok, micsoda világminőség-vakulás, tán azóta sötét az űr, hogy teremtéskor kiszólja Isten, most legyen világosság, világosságunk lőn, ha tudná Hermina néni, hogy cigarettájának parazsával mit tesz, sötétséget sűrűsít, mert ahol egy kis fény van, ott nagyobb-nak igyekszik látszani a sötétség, mert a sötétség nagyon is láttatja magát, aki azt látni hajlamos, de aki nem hajlamos, az is előbb a sötétet látja meg, aztán következik a semmi, szerintem ez a menetrend, úgyhogy Hermina nénit is előbb sötétnek látom, majd arról is beszélhetünk, hogy ő tulajdonképpen egy senki, a kettő összefüggéségtől nem tudok eltekinteni, mondjam úgy, egyik a másik láncszeme, következetessége, akárhogy, pedig egy sekrestyésnek sok ilyenyszerű jelenséggel kell szembenéznie, ami nyilvánvalóan nyomot hagy benne,

...azt mondja Hermina néni, néhai Tarziciusz atya (1695–1749) is egy senki, noha beszélnek róla, tehát akkor van, nem baj, ha alapvetően elbeszélésekben van, hogy a toronyban kétszer is megjelenik, először a hetvenes árvizek idején, amint

fejére vetett csuklyával, hamuszürke arccal, hasaljig érő szürke szakállal, amint nézi, hogy a szemközti domboldalak lecsúsznak a völgybe, maguk alá temetve szőlősöket, kalibákat, félelmetes csörtetést hall a völgy lakossága, a nők, öregek és gyermekek összebújnak, hogy egymás torkába leheljék a félelmüket, a férfiak tanácstalanok, kiszárad a torkuk, nézik, mit ragadjanak kézbe, villámcsapásoktól diófák és szilvafák lobbannak lánggra, a szőlőkarók soha nem hallott csörömpöléssel egymásba szaladnak, valamennyi karó a völgy felé dőf, mindössze egy Lazareus nevű kispap, pontosabban novícius vesz bátorságot, hogy felálljon a kadrát kútjára, fennhangon, elnyújtva énekeljen halotti litániát, „a hegyek meg fognak indulni...!” és Tarziciusz mesél a toronylétrán rekedt, szorosan a falhoz simuló Rádulyknak, a harangozónak, pontosan így fest a nagy pestis idején, amikor nagy adag húсок csúsznak le eleven emberi testekről, mint suvadások a mezőségi gerincekről Magyarpalatka, Szépkényerűszentmárton, Ördöngösfüzes szögében, a harangozó teljesen megöszül, kéri a szellemet, hagyja elmenni, ne meséljen neki többet,

...másodszor pedig a páter szelleme a nagy földrengés idején jelentkezik, ugyancsak a torony keresztgerendázatán áll, és kémleli a környező hegyeket, de leginkább északra figyel, és észak-nyugati dombságokra, el egészen a zilahi szőlősökig, főleg Szolnok-Dobokából, Décsei Por Sámuel kastélyából, miután a leányát befogadja a kolostor altemploma, törtől halálra sebezvén hozzák a tatár elvonulását követően, fejére aznap nyílt szűz akácvirágból úrhölgyek fonnak koszorút, rebesgetik, nem tatár kezétől halt a szűz és szépséges leány, hanem állomásozó regiment álnok hadnagya veszi életét, szerelemfélést, bosszú van emlegetve oknak törvénykezési papírtekercsen, attól kezdve bőkezűen osztogat pénzt, egzisztenciális adományt a kolostornak Décsei Por Sámuel, néha egészen elhalmozva az atyákat, akik elutasítani sehogyan sem akarván, inkább jól elrejték a kincseket, nehogy szagot fogjon a zsvány, a földesúr később a parasztnak terít kegyeleti asztalt, ortodox vagy görög-keleti cöránnak parasztázt, a halottak sírjukból kijövet elindulnak hazafelé, ó, micsoda látomás, előbb vermeeri asztalok körül vakok, éhesek és jóllakottak, ebek tele bolhával, és a hajdani híres Máli tánti, a tenyérből olvasó jósasszony meg a telhetetlen Sáros Jóska kuruc zsvány, aki innen nyilvános közösüléssel viteti akasztófára magát, ez a völgy furcsa, rémes történeteknek, szép és aljasságos emlékeknek olyan tárhelye legalább, mint a nagy középkori szekrény, amit nem nyitnak ki soha, tele van talányokkal,

...mert a szekrény ajtaján valamikori apát, gvárdián pihen öblös karosszékben, arca mintha echte bethlengáboros lenne, noha a fejedelem szóba sem jöhet, először is hitvallása okán, valamelyik Báthory talán, istenfáját, neve írva valaha egy félköríves festett szalagon, időközben levásik, olvashatatlan és megfejthetetlen a kiléte, majd ha egyszer elmondja páter Tarziciusz, csak szakállából ne hullasson szálakat, mert rosszat hoz a házra, a fáták fogják ki a szélben szálló

szálat, a szórszál hurkai szerint olvassák ki jövőbeli sorsukat, megcsalják-e őket a fecsorok, vagy örök hűséget tartanak, ami megint csak Máli tánti tudásából marad az ortodox lányoknak óvatosságra figyelmeztető,

...miközben szív, úgy fest, mint protestáns templomok falain visszamaradt középkori freskó, tegyem hozzá, erősen penészesen, úgy szólva, őspenészesen, Hermina néni tudja a feladatát, felszívódik, amíg a kolostorlátogatók a sekrestyébe érnek, hogy megnézzék a szekrényt, miután látnak gótikát, keresztelőmedencét, jönnek 16. századi festett bútort nézni hát, ki is nyitná az ajtaját, csakhogy az nem enged, így aztán legendák keringnek, ki tudja, mit rejt a bútor, amire megvan a gyakori válasz, hogy ócskaságot, miseinget, stólát és hajdani apátok cserép borospoharait, s ha minden igaz, egy ilyen borospohárból kap savanyú bort egy frátertől báró Orbán Balázs utazó, az akkori gvárdián elrejtőzik mélyen, mondja a fráternek, az utazó csakis a legsavanyúbb borból kapjon, a fráter értetlenül nézi a gvárdiánt, azért savanyút, mert Orbán báró unitárius, magyarázza a házfőnök, nem jó a szekrényt felforgatni, hagyni kell valamennyit, a textíliákat különösen, mint valami sárga palacsinták, akár Hermina néni kiköpött flegmája, jaj, megkövesedve fekszenek a deszkán, egymást nyomják a századok, nagy sárga foltok, soha nem létezett országok körvonalai, kivétel persze Nagy-Magyarország térképe, amin három tengert akarunk látni, az atyák nem mutatják meg, rádobnak ezt-azt, mondják, elrettentésül gazdátlan lábszárcsontokat a kriptá mélyéből, onnan, ahol nemes Thorma család sírelékével az arisztokraták sora véget ér, onnan a klérus csontjai, de lehet, nem is a klérusé, hanem kuruc csontoknak kell lenniük, tiszta Szigetvár, amikor a szászrégeni várvédők kirohannak és rárontanak az ostromló labancokra, onnan hozzák a holtakat elképzelve nem is válogatva, megrendülve eresztik le a vitéz testeket szétszórt emésztőkútba, miután a labancok eloldozzák a sekrestyébe bekötött lovaikat, még a boltívek alatt nyeregbe szállnak, fejüket a nyakukba húzva kivágtatnak a kolostor kapuján, aztán a rejtőzködő Sáros Jóska és csapata merészkedik leereszkedni a közeli hegyekből, viszik, amit a labancok meghagynak, az ellenálló parasztokat majdnemhogyan felkoncolják, elcsatangolnak Örményesig, a Kemény-uradalomban leveti bocskorát, szöggel kivert, lágyszárú csizmát húz, visszatér, megint csak rabol, akasztófaig zsványkodik,

...szóval zaklatott az őseim élete a síron túl is, mondja Augusztina asszony ismeretségünk lelegején, de ki a fenének jut eszébe ilyesmi, akkor még a falu népe majálisozni megy Éleskő tisztására, nem messze a döngutaktól, meglehetősen vérszegényen nyomják, hogy ez a harc lesz a végső, van, aki elvéve, inkább elsötétített ablakok mögötti zsúrokon bakelitől könnyezi meg a ne várd a májust, Fortunát atya, mint akinek más dolga sincs, a zászlót mentegeti titokban, dehogyis titokban, hiszen mindenki tudja, aki csak csöppet is odafigyel, hogy ő a zászlóőr, ő az, aki mindegyre megigazítja a csontokat, pontosan érti, hogy kell azt tenni, hogy ha valaki kinyitja a szekrény ajtaját, mindjárt visszahőköl,

nincs már kedve kutakodni a textíliák között, valaki javasolja, legyen a szék-
rényben koponya is, mindeneknél hatásosabb, teszem azt, báró Bornemisza
Ákos koponyája, akinek a kriptáját bezúzza a Vörös Hadsereg svájci karóra
reményében, holott az egész kolostorban mindössze egy darab karóra rejtve,
a Fortunát atya karórája, ezt onnan tudom, hogy az atya rám hagyja kézírásos
végrendeletében, Pasarella, 17 Jewels, márkás szerkezet,

...mindenesetre meghökkenek a mindenkori atyák és sekrestyések, amikor Au-
gusztina néni velük pöröl a *kegyeleti zúrzavarok* miatt, mert a betört kriptákban
meglehetősen rendtelenség uralkodik, ez a bárónő megállapítása, Vespasianus
császár ebben a zúrzavarban nézi, hallgatja a síri folyamatot, merev, méltó-
sággal néz bal felé fordulva, a válla fölött, úgy, ahogy egy imperátor nézhet, az
Örök Város császára, ha nem, akkor görögényszentimrei báró Bornemisza Leo-
pold, mert ő is képes úgy nézni, mint egy császár, előkelően, márványosan, kék
hidegvérrel, mondogatja Augusztina, s az érzés büszkeséggel tölti el, nagyon
is elviselhető a hátán leszaladó enyhe borzongás, és látja, hogy őrá néz az im-
perátor, nem Hermina néni, zavarba hozó pillantások nélkül, mint ha rá es-
küdtött volna a római szenátus, néz az örökkévalóságba, bár Augusztina bárónő
kezdetben erősen kifogásolja a császár jelenlétét, ki ez a csikófrizurás alak, kér-
dezi az atyát, akit szemlátomást meglep a kérdés, hogy is mondjam, kezdi a pap,
talán a Bornemisza bárók egyik tagja van felmintázva, hát persze, az örök vi-
lágosság rücskös, méstől megfolyt vakolatára, tógában, csat fogja össze vállán
a szétterülő textíliát, innen származik a feltételezés, az alabástrom dombormű
nagyon is nagy hasonlóságot prezentál báró Bornemisza Leopold és Vespasia-
nus császár között,

...igen, a rücskös falon ilyen dombormű, megszokás dolga, ahhoz dörgölözünk,
ha viszket a hátunk, mihelyt leizzadva a hűvösbe megyünk labdázások után,
ha hülyére szaladjuk magunkat, a marosvásárhelyi As Armata A-ligás foci-
csapat Hajnal Gyuszi nevű élfocistája valami színes filccel labdánkra ír valamit,
hajrá, srácok, ilyesmit, a labda, mint a szellemjárás, szívósan kitart, marhabőr,
nem is, mert herélt ökörbőr, tulok, nem is igaz, mert kalotaszentkirályi bivaly-
bőr, megmunkálva is érdes, a külső fűzője lágyabb kárpáti szarvasbőr, mindegy,
hiába rugdossuk fűvön, havon, aszfalton, kavicsan, s tán ma is alkalmas lenne
játékra, ha nem repül fel egyik sudár, megmászhatatlan akácfa hegyébe, ahol
annak három ága közé helyezkedik, tiszta sportballada, leesik az állunk, bele-
sápadunk a visszaszerezhetetlen veszteségbe, né, mondják esti vecsernye után,
már csillagos égbolt alatt, újholdunk van, telehold, nem jó jel, mert ilyenkor nem
szokott újhold keletkezni, mondja Veronik, az időjós és börtönviselt apáca, hoz-
zátéve, ilyenkor kövesedik meg marhacsecsben a tej, a szopóborjú éhen marad,
ilyenkor jobb, ha bárdot mutat a mészáros, úgyhogy megyünk megnézni a falat,
persze hogy, pedig napokkal ezelőtt nem is esik kiadósan, mondom az atyának,
nem baj, mondja ő, a salétrom száraz időben még inkább uralkodik, uralkodik,

hagyom rá, látjuk, hogy szépen csillámlik valami ásványoktól, nézzük a labdát, a dedikált labdát, ami lassan ereszkedni kezd, nem vitás, akáctövis fúródik a belsőbe, lassan kisebb vályingtál alakját veszi fel, látja ezt Corbus Cleopatra, az öreg holló a temetőből, esténként rávilágít a gótikus kőablakon kiszűrődő örökmécses fénye, nekem jobb szemem van, látom, hogy Corbus Cleopatra csügged, kemény időket átvészelő madár, a szürke hályog a szemére ereszkedik, itt a vég, te, matuzsálem, mondom, de nem, kis idő múlva újra nyit a világra, kissé ferdén tartva a fejét, mint aki fülel, megnézi, amint a hold átúsztatja a dombok felett, olajosra fényesül a tolla, mindenesetre Hermina néni imádjá a szénfekete madarat, tudja a helyét, mondja, értem, mire gondol,

...Borozsnyói barátunk ekkor ragaszt az imperátor szájába egy szál Interntionale szűrő nélküli cigarettát, amitől általában nagy sárgákat köpünk, a császár cigarettáját Hermina néni szépen elcsórja, merész, minden póri alattvalóságot semmibe vevő mozdulattal kiveszi a szájából és a maga sajátjába szűrja, ha nem az ókori Róma mindenhatójának szájából, akkor mondjam, görögényszentimrei báró Bornemisza Leopold királyi alkancellárt fosztja meg a sepsiszentgyörgyi Tutun Rt. cigarettagyár legkeresettebb termékétől, dicséri Vespasianust, bevallja nekem, ő is, Augusztina néni is szerelmesek a császárba, a hűvös oszlophoz dőlve látom, hogy imbolyogni kezd az örökmécses lángja, a bárónő hoz ürmös bort, császári étkeket és gyümölcsöket, amikor pedig ellentmondást nem tűrően hangoztatom, az szerintem báró Bornemisza Leopold, dehogyis a császár, az asszonyok felszívódnak, kolostorlátogatók kint nézik őket elképedve a félelemtől, amiben nyilvánvalóan ott van a révület, én kerülök sorra, minden itt láthatót relativizálni kezdek,

...szóval itt van Augusztina bárónő, könnyed, egymaga, népiben, rojtos fekete kendő takarja a vállát, Imbegstam, mint a segesvári szász asszonyok csontos, görcsbe merevedett vállán, a bárónő összképén határozottan korrigálna háromszoros fehér gyöngysor, ki tudná megmondani, mondom, nyakában ón vagy pléhék, ebben a korban a tehetőségről, csillogásról feltehetően már csak emlékei vannak, a homlokán általában ott marad a felvitt szenteltvíz cseppje, fénylik, megfolyik, felszívják a homloka lemélyült csatornáit, noha korábban azt gondolom, az arisztokrata idős korban is kivasalt, szellemileg, fizikailag dacol az idővel, mint Vespasianus császár, ha nem, akkor görögényszentimrei báró Bornemisza Leopold, és egyáltalán nem rendelkezik azzal a képességgel, hogy beolvadjon az átlagos külsejű kolostorlátogatók közé, kis ismereti kifinomultsággal lehetne zongoraórát adó nyug. magántanárnak, Ybl-díjas építésznek, székely ráolvasásokból doktorált néprajzosnak, művészettörténésznek nézni, nos ez egy ilyen kör, ezért a bárónő, amikor csak érkezik, a zarándokok és a völgy asszonyai zavaró tekintetének teszi ki magát, a világlátottak előbb azt állítják, hogy északi nő, talán svéd, talán norvég, de inkább dán, végletes esetben akár holland is lehet, ovális, keskeny acélkeretű szemüvege egészen szűkre húzza

a tekintetét, mindenesetre furcsa, szokatlan, a völgy lakóival *inkompatibilis arc*, nem azt mondom, hogy fiatalkorában feltűnően szép nő, legyen annyi elég, hogy feltűnően más, viszont a jelenlegi képét hozzáadva nehéz nekem elképzelni, hogy valaki földi szerelemmel élt vele viszonyt,

...és Hermina néni szívja a cigarettáját, ül a szóban forgó karosszékben, ahol a negyvenes évek végén, talán az ötvenesek elején tölgygerendákkal eltorlaszolják a kriptába vezető titkos járatot, el nem tudom képzelni, újabban honnan szerzi be a hajdani, ugyancsak népszerű cigarettát, a Proletárt, mert Hermina néni szerint ez a fajta dohány mindent visz, nemcsak hogy szálanként vaskosan megböki a leragadt tüdejét, hanem az ereket is stimulálja, az agyi ereket, mert az ember különben semmire sem képes gondolni, ha nem jelentkezik alapfokon a bódító szédülés, aztán enyhén hűvös borzongás, nem is tudom, mondja Hermina néni, inkább valamiféle nyugtalanító érzés, amit kezdetben pillanatnyi rosszul létnek ír le, ugyanúgy, mint Augustina teszi, bódult vagyok, Herminám, hányingerem is van, mondja, miután csordultig feltelik a társalgónő füstjével, aztán meghökkenésünkre átminősül a szóban forgó állapot, mindkettőjünkél átminősül, érthetetlen ez,

...szia, cicám, köszön Augustina néni, szervusz, fogadja a bárónőt Hermina néni meglehetősen hűvösen, inti a vendégnek, hozzon magának egy széket, feltéve, ha ülne, ám a kolostori kerengőbe nőszemélynek belépni nem illik, pontosabban arisztokrata hölgynek nem szép, a bárónő figyelme fél évszázada erre fegyelmезetten kiterjed, sekrestyébe az atyáktól hívatlanul megint csak nem lépünk, ott mindössze egy érsek lila bársonnyal bevont térdeplőt találunk, nyilván nekem, sekrestyésnek kell intézkednem, van egy tonettszék ujjnyi porral felületén, az idő finoman hozzászítja a maga részét, műemlékport rak rétegesen, halványan látszanak belefirkált jelek, ministránsok ujjnyomai, büszke vagyok rájuk, egyáltalán nem otrombák, sohasem lépnék át a határt, noha nem tudni, mit sugallnak, üzennek az ő egyezményes jeleikkel, ezek már csak ilyen idők, hozom a tonettszéket, szólok, gondolom, zsebkendőmmel gyorsan és feltűnés nélkül letörlöm a port, mielőtt rátenném a kezem, megreccsen, értem, szólok, dehogyis értem, éppen foglalja valaki, határozott lépéseimet látva távozik, zavarban vagyok, most kit ültessek, viszem, mondom Augustina bárónőnek, itt van ez a tonettszék, tessék helyet foglalni, asszonyom, így, majdnem felszólító módban, elképzelve ingerült vagyok, elsuhan egy árny a kilépő előtt, ő lesz az, mondom mintegy hallhatóan, ő foglalta a széket kevéssel ezelőtt, kétségkívül alatta reccsen meg, a felálló mozdulattól, kihajolok a kerengő felé, hadd lássam, a páter érces hangjára összerezzenek, mi dolga van ilyenkor a sekrestyében, szól hozzám Krizosztomosz atya, szólni sem tudok a meglepetéstől, a páter ellenkező irányból jön, hóna alatt a bádogpersely, idéetlenül zörög, pörög róla a zománctfesték, vannak tárgyak, amelyek hirtelen és kiszámíthatatlanul szánják rá magukat a vetkőzésre, hogy mi szánakozzunk rajtuk,

...a kerengőbe vezető folyósón megjelenik Hermina néni és Augusztina bárónő, többet sütkéreznek a napon a kelleténél, ebben az órában mindig találkozni lehet a gvardiánnal, Krizosztomosz meghökken, nem tudja, lépjen tovább vagy ne tegye, arca enyhe vérbe gurul, felvizezett vörösbor színre vált, belép a kerengőbe, utána osonok, hátha szembenéz velem, és megmondja, hallja sekrestyés, magának végső soron igaza van, nem is vitás, Décsei Por Borbála szelleme nyikorog a sekrestyéből toronyba vezető feljárat száradt tölglépcsőin, de nem mond ilyent, mert nem találkozunk, csak hallom, hogy slattyog a folyosó kövein, eltűnik a refektóriumhoz vezető folyosó elágazásánál, jól hallom a szavait, ez meghibbant, egészen meghibbant, de ha nem, egészen lement népibe, nem kellett volna lemennie mélységesen népibe, aztán nem mond többet semmit, hallom, kattant cellájának zárja, az én szobám nyitott ablakán özönlének be a méhek, a Csorvássy liget felől támadnak hullámokban, becsapom a cella ablakát, tábori ágyamról hirtelen lekapom, összecsavarom a lepedőt, elkezdek csattogatni a falakon,

...Hermina néni, szépen hullnak a falról a salétromvirágok csillámló szirmai...

Csete György, Deák László, Kistelegdi István és Jankovics Tibor: A paksi atomerőmű lakótelepének első üteme, az ún. tulipános házak, 1973–1976. Fotó: Csete Alapítvány Archivuma